

Carme Elias,

“Estaria bé que de petits ens ensenyessin a gestionar els nostres sentiments per saber com som, en lloc d’obligar-nos a descobrir-ho a cops de vida”

Carme Elias ha tingut el do de saber triar molt bé la majoria d'iu extraordinàriament dúctil que ha conreat tots els camps i en tots ha excel·lit.

La seva filmografia inclou títols com ara *Pont de Varsòvia*, de Pere Portabella, *El rey pasmado*, d'Imanol Uribe, *Els de davant*, de Jesús Garay, *La flor de mi secreto*, de Pedro Almodóvar, o *Morir (o no)*, de Ventura Pons, i en televisió l'hem vista no fa gaire fent una exquisida Teresa Goday a *Mirall trencat*, l'obra de Mercè Rodoreda. Aquesta conversa té lloc al Teatre Nacional de Catalunya dues hores abans que s'alci el teló i interpreti una de les filles del Capità Shotover a *La casa dels cors trencats*, de George Bernard Shaw.

Estaves preciosa quan vas recollir el Goya per la teva interpretació a la pel·lícula *Camino*. Gràcies, estava molt contenta.

Crida l'atenció que hagi estat el primer Goya després de trenta anys de carrera.

Ui! Hi ha gent molt més gran que jo que no n'hi han donat cap. Vull dir que és una cosa que no té una llei establerta. Hi ha gent que té molts Goya i gent com la Marisa Paredes que, tot i haver fet pel·lícules importantíssimes, no en té cap. En tot cas, jo no comptava gens amb aquest premi, perquè no faig gaire cinema. He fet unes quantes pel·lícules, però no gaires –potser una vintena–, perquè m'he repartit amb moltes altres coses i no sóc només una actriu de cinema. Sabia, això sí, que *Camino* era una pel·lícula important i que estava entre les nominades, i això ja va ser un motiu d'alegria. El premi al meu treball el vaig rebre com un regal afegit.

A diferència d'altres actrius, tu no has amagat mai la teva data de naixement. Apareix a molts llocs.

Ara ja no, ha, ha, ha! Potser hi apareix perquè hi apareix, però ja no tinc ganes que surti la meua edat als diaris. En aquesta qüestió de l'edat penso que l'actriu té l'edat del personatge i que, per tant, l'edat de qui l'interpreta no té cap importància. Si no, es confonen les coses una mica.

En tot cas, saber la teva edat serveix perquè tothom s'admiri del respecte amb què et tracta el pas del temps. Jo diria que la Carme Elias d'avui és encara més maca que la de fa vint anys.

Ah sí? No sé si tothom pensa el mateix. Ha, ha, ha! Trobo que està bé assumir el pas del temps. Però no cal reflectir-ho dient “vaig néixer tal dia de tal any”, perquè arriba un moment en què una no en té tantes ganes... I un tampoc, oi que no?

No, no, jo tampoc. Ha, ha, ha!

Hi ha gent que quan els dic els anys que tinc em diuen: “No pot ser!”. I és que m'acaben de veure en el teatre i em confonen amb el personatge. Per altra banda, entre *Camino*, on hi interpreto una dona d'una certa edat, i el paper que faig a l'obra *La casa dels cors trencats* hi ha una diferència abismal d'edat. Per tant, quan m'ho pregunten, m'estimo més dir que tinc l'edat del personatge.

El pas a la maduresa és més difícil per a una actriu que per a un actor?

Jo no sé què senten els actors, però encara

que siguin gairebé uns avis es poden permetre el luxe de fer papers d'homes que sedueixen dones més joves. No sé si és un problema d'edat o de com està la indústria del cinema. Totes les actrius americanes es queixen que no hi ha papers interessants de dona i aquí també. Hi ha una focalització cap els valors de la joventut, cosa que s'entén molt bé perquè els consumidors majoritaris són els joves i la indústria es nodreix de personatges masculins. Pensa que el percentatge de dones productores, per exemple, comparat amb el d'homes, és ridícul, i això fa que els interessos o les històries que s'expliquen passin per la visió que l'home en té. No estic dient que siguin millors o pitjors, simplement que la part femenina del món no s'hi veu tan representada. Als Estats Units, però, encara és més bèstia que aquí. Per això gairebé totes les actrius s'acaben operant o retocant. La veritat és que tenen molta cura del seu cos i una actriu d'un cert nivell, quan apareix a la pantalla, està treballada al màxim en aquest sentit, perquè forma part d'una indústria que ven una idea de bellesa i

de glamur. Tot això ho tenen molt en compte.

En quin moment vas notar que començaven a oferir-te papers de mare o coses per l'estil?

Jo sempre he estat tardana en tot i, potser per això, quan em va arribar l'hora de fer mares em va semblar d'allò més lògic. En algun moment sí que em va sorprendre que em toqués fer de mare d'adolescents, però també penso que aquests papers m'arribaven en el moment que m'havien d'arribar.

Tanmateix, el cinema nord-americà té molta culpa d'aquestes diferències entre actors i actrius. Agafem Robert Redford, per exemple. A *Una proposta indecent*, Redford tenia 56 anys i Demi Moore 31 i a *Íntim i personal*, Redford tenia 59 anys i Michelle Pfeiffer 39. I el mateix podem dir d'Al Pacino: a *Melodía de seducción* tenia 49 anys i Ellen Barkin 27, i a *Frankie i Johnny* ell tenia 51 i Michelle Pfeiffer 34. I quan Paul Newman i Susan Sarandon van rodar

Al caer el sol, ell tenia 73 anys i ella 52. En tots els casos, però, la química ha funcionat perfectament. Això a l'inrevés és impensable, oi?

És impensable. Intento recordar algun cas a la inversa, però és impossible. Per sort, ja comencen a existir dones que sedueixen homes més joves...

No fa gaire, a *El novio de mi madre*, Michelle Pfeiffer seduïa un home onze anys més jove que ella.

Sí, però són casos excepcionals. Només actrius punteres, com ara Meryl Streep, es poden permetre el luxe de ser protagonistes absolutes a certa edat. Són comptadíssimes.

Vols que te'n digui el cas més espectacular de la història del cinema?

Sí.

Quan Gary Grant va rodar *Perseguit per la mort*, de Hitchcock, tenia 55 anys. Saps quina edat tenia Jessie Royce Landis, l'actriu que interpretava la seva mare? Era deu mesos més jove que ell!

Ha, ha, ha! És molt fort, això, eh? La veritat és que em sorprèn, tractant-se de cinema, perquè en teatre aquestes coses són més equívokes i enganyoses, la caracterització és més forta i l'espectador entra en un altre codi. Però en cinema és realment espectacular. Una mare deu mesos més jove que el seu fill... Ha, ha, ha! De tota manera, també hem d'acceptar la màgia del cinema. Vull dir que no tracta amb la realitat estricta. Quina edat tenia Al Pacino en aquella pel·lícula que feia de noi seduït per una mare?

No en recordo cap, de Pacino, en un paper així.

Sí, l'actriu era la dona d'un famós productor de Hollywood. Bé, tant se val, ja em vindrà...

Tu vas fer una pel·lícula d'aquest estil. Era l'adaptació de la novel·la d'Stephen Vizinczey, *En brazos de la mujer madura*.

Sí, precisament hi feia el paper d'una mare. Tinc molt bon record de Manuel Lombardero, el director, perquè va estar molt bé amb mi. I tinc també molt bons records d'algunes persones que van passar per aquell rodatge, com ara nens que s'han fet grans i que he anat veient. Però era una pel·lícula amb molts personatges i jo no vaig ser-hi tot el rodatge.

Hi participava Faye Dunaway.

Sí, però com que no rodàvem juntes, només la vaig veure un cop. Va ser just el temps de creuar-nos a l'hotel i dir-nos "Hello" i "How are you?". Però em van explicar que quan va

arribar al poble on es rodava la pel·lícula, ho va fer amb un maletí-nevera ple de queviures per si de cas. Era el tòpic de l'Espanya profunda.

Diries que la maduresa, en certs aspectes, és injustament més difícil per a una dona que per a un home?

Potser sí. Però ara, les dones, tenen un paper més protagonista i cada cop n'hi ha més que estan aparellades amb homes més joves que elles. Jo, en el meu entorn, en conec algunes.

La culpa que hi hagi tan pocs personatges femenins amb entitat pròpia la tenim els escriptors?

Això pregunta-t'ho a tu, eh? Ha, ha, ha! Jo em sento molt afortunada, perquè com que m'agrada tant el teatre i m'hi sento tan a gust... No és que no m'agradin altres coses, però el teatre m'entusiasma, i gràcies a ell, he tingut oportunitat de fer grans personatges al llarg de la vida i li estaré eternament agraïda. Pensa que el teatre té personatges d'una entitat tan gran que de vegades requereix molta força. Fixa't, per exemple, en el personatge que fa Pep Cruz a *La casa dels cors trencats*. És un personatge d'una edat molt avançada, molt més gran que en Pep Cruz, però requereix de l'energia i de la potència d'una persona més jove. En aquest cas, per tant, en Pep fa un favor al teatre. I a les dones ens passa una mica el mateix. Hi ha personatges que són molt consistents i que requereixen experiència i solidesa, i està bé que siguis més gran sempre que no els traïxis o enganyis l'espectador. El personatge es nodreix de la teva experiència.

Com més has viscut més t'enriqueixes.

Sí, s'alimenta de l'energia que tu pots tenir. Això és molt gratificant.

Una cosa que de moment es manté inalterable és que la majoria d'autors i de directors de teatre són homes, i el mateix passa amb els guionistes i amb els directors de cinema. Tu mateixa has fet una vintena de pel·lícules i només t'ha dirigit una dona: Isabel Coixet a *Massa vell per a morir jove*. N'he treballat en alguna produïda per una dona. Però és cert, de dirigida només he fet la de la Coixet.

En tens un bon record?

Bé, és que la Coixet i jo som amigues des de molt abans de rodar-la i em va demanar que hi aparegués. Era la seva primera pel·lícula i ho vaig fer encantada. Crec que va ser un exercici necessari que li va servir per poder fer el salt a tot el que ha fet després.

Hi ha carreres, com ara la de medicina o la de periodisme, que s'han feminitzat molt.

“El percentatge de dones productores, per exemple, comparat amb el d'homes, és ridícul, i això fa que els interessos o les històries que s'expliquen passin per la visió que l'home en té”

Per què no ha passat el mateix amb la de guionista o amb la de director?

Està començant a canviar. Cada cop hi ha més dones guionistes, tant a la televisió com al cinema, però encara no es poden convertir en directores de les seves pel·lícules. N'hi ha molt poquetes que hagin tingut algun suport al darrere. I és que tot va molt a poc a poc. L'altre dia llegia un article al diari que deia que les dones, quan arriben a 60 anys, estan al cim de la seva potència creativa en diverses professions. Podem dir que aquesta generació és la que obre el pas a una cosa que dintre d'uns anys serà molt més normal. Però, com et dic, això va molt a poc a poc, perquè som en un món en què manen els homes. Quants anys fa que comencem a veure dones entre els nostres polítics? No gaires, oi?

El prisma d'una escena de sexe rodada per un home és molt diferent del d'una rodada per una dona?

No tenen res a veure. Són completament diferents, perquè el punt de vista també ho és.

Tanmateix, el fet de ser home no hauria d'implacar, inevitablement, una visió androcèntrica de la vida. El cinema de Pedro Almodóvar o de George Cukor té un univers molt femení.

Bé, en el cas d'Almodóvar, jo no veig que les seves dones siguin una representació de la dona pròpiament dita. Té fama de ser un director que coneix les emocions de les dones i treballa molt més amb elles que no pas amb homes perquè creu entendre molt bé el món femení, però les seves dones són molt especials. A mi m'interessa el punt de vista masculí sobre una temàtica femenina i en Cukor feia unes pel·lícules esplèndides amb uns personatges de dona meravellosos. En tot cas, com et deia abans, crec que s'estan trencant moltes barreres i que estan caient certs prejudicis. Hi ha molta dona separada que es relaciona amb l'exterior i que té possibilitats d'iniciar una nova relació, si en té ganes, tingui l'edat que tingui.

Diguem que fins ara hi havia una certa por a la mirada social.

Hi havia un tancament. La dona no tenia prou capacitat econòmica i, per tant, no

podia viatjar ni ocupar llocs de responsabilitat. Ara hi ha hagut una evolució molt gran.

A veure què en penses del que em deia Marta Pessarrodona sobre el fet que es donin moltes més relacions entre dones joves i homes madurs: "En el cas de la dona jove, ella compensa l'edat d'ell amb la seguretat –una certa seguretat– que li dóna la figura paterna".

L'admiro molt a la Marta. Em sembla correcta la seva apreciació. Crec que els homes i les dones ens passem la vida buscant la mare o buscant el pare, i és veritat que moltes dones, sobretot joves, busquen la figura paterna.

En el cas invers, deia Pessarrodona que "una dona, encara que sigui gran, mai no dóna seguretat, llevat d'una milionària, i per això l'home no se sent compensat. I en no sentir-se compensat tampoc no se sent atret".

Em fa gràcia això de la milionària. Estaria bé que tots ho fóssim, de milionaris. Ha, ha, ha! No tinc clar que un home jove busqui sempre la figura de la mare. Un home que s'enamora d'una dona bastant més gran que ell també hi veu una solidesa de vida, un coneixement o una experiència més grans que en una noia jove, i potser s'hi sent atret. Crec que en tot aquest galimaties hi ha una cosa fonamental, que és com ser fidel a un mateix i com tractar de conèixer-nos per no cometre alguns errors. Potser estaria bé que de ben petits ens ensenyessin a gestionar els nostres sentiments per saber com som, en lloc d'obligar-nos a descobrir-ho a cops de vida. No és que em sembli malament, però la vida ens enfronta a situacions que ens porten neguits i sentiments que desconeixem. Si a l'escola ens ensenyessin a gestionar aquest món tan subtil, de grans sabríem desenvolupar-nos millor. Per això podem trobar una dona de cinquanta anys que sigui una adolescent que intenta compensar-se amb un home jove i en podem trobar una altra de la mateixa edat que s'interessa per un home jove, per les seves qualitats com a persona. No sempre sabem com gestionar tot això. Però bé, ja se sap, el món dels sentiments està fet d'impulsos.

La necessitat de sentir-nos segurs és un altre dels motors del comportament

humà. Però en nom de la seguretat estem restringint llibertats que ens havien costat molts segles d'aconseguir i per les quals molta gent va donar la vida. Instal·lem càmeres de videovigilància a tot arreu i hi ha un ull que controla els nostres moviments quan anem pel carrer. L'Ajuntament de Barcelona fins i tot ha instal·lat càmeres a la plaça de George Orwell, l'home que les va predir.

Orwell sí que va ser un home avançat a la seva època. Crec que tot això està venint i que nosaltres ens hi estem acostumant. Jo encara no em plantejo la possibilitat que hi pugui haver una càmera a cada cantonada, però el cert és que aquesta societat l'hem fabricada nosaltres. Vull dir que tots plegats en som responsables.

Uns pocs anys abans del món que anunciava Orwell per al 1984, és a dir, l'any 1978, tu vas debutar en el cinema amb *L'orgia*, de Francesc Bellmunt.

Quin èxit més brutal que va tenir, oi? Jo hi vaig fer només unes poques sessions i no participava en l'orgia. Era la noia que arribava vestida quan tots estaven despullats i li demanaven que es tragués la roba. Però, quan finalment ho feia i anava a ajuntar-se amb ells, se'ls trobava a tots completament vestits.

Amb aquella pel·lícula vau debutar moltes actrius. També hi eren Vicky Peña, Sílvia Munt i Assumpta Serna. El fet que apareguéssiu despullades va causar tant rebombori que Assumpta Serna, que llavors es deia Rodés, es va canviar el cognom per salvar l'honor patern.

Sí, es veu que la seva família va pair molt malament que hagués pres aquell camí... Ha, ha, ha! Tinc gravada la imatge del Juanjo Puigcorbó despullat i anant en motocicleta pel centre de Barcelona, per exemple. Però bé, crec que cada generació té l'obligació de rebel·lar-se, d'aprendre i de construir coses noves per reafirmar-se i per fer la seva aportació.

Què és més difícil, moure's nu davant la càmera o fer una escena de sexe?

Depèn. Jo n'he fet unes quantes, d'escenes de sexe, i algunes em resultaven molt incòmodes, d'altres molt excitants i d'altres

molt naturals. Depenia del context, de com era l'escena. De vegades rodes escenes que potser no es veu res, però tu has de ser-hi despullat i amb una actitud determinada. Val a dir, però, que això és una tècnica, saps? La qüestió és si et sents més o menys còmode amb el teu cos. També pots arribar a pactes amb el director. Si els admet, perfecte, i si no els admet pots fer la pel·lícula o no fer-la. En el meu cas, si més no, era així.

Sou més desinhibides les actrius que els actors, en aquestes situacions?

Jo conec actors que són d'un desinhibit..., i en conec d'altres que són el contrari. En conec un que es va accidentar expressament per no haver-se de despullar el dia que li tocava rodar una escena amb mi. Em fa l'efecte que estava molt avergonyit. Avui dia, però, hi ha molts actors joves que utilitzen el seu cos com una eina de treball.

Tu, de petita, vas anar a un col·legi de monges, oi?

Sí. Això em va anar molt bé per fer la pel·lícula *Camino*. Em vaig nodrir dels records que tenia d'aquella època. Me'n recordo força, perquè vaig començar a anar-hi amb 8 o 9 anys, és a dir, que ja era una mica grandeta, i m'hi vaig estar fins als 14 o 15. Hi estava molt a gust. M'ho creia tot i en participava fins que, a poc a poc, me'n vaig anar apartant. La meua experiència, en general, va ser bona i no vaig viure cap situació que violentés la meua vida. Allà hi havia unes persones que m'ensenyaven una creença i a practicar-la de determinada manera, i la llavor que em van posar, encara que després no hagi seguit la pràctica catòlica, he reconèixer que em va servir per iniciar la recerca d'una cosa que em motivés més. No es pot tallar de cop, tot això. Jo era una nena molt tímida i pudorosa, i ho continuo essent, però he après algunes coses a la vida i n'he superat d'altres que creia necessari superar. És el camí de fer-se gran.

Una vegada, en una entrevista, referint-te a la interpretació, vas fer una reflexió que em va semblar molt intel·ligent: "És molt difícil conèixer de debò un actor. Si mai no acabes de conèixer la teva parella, i si tu mateix et sorprens cada dia perquè la vida no deixa de causar-te algun ensurt, com podrà conèixer-nos l'espectador? Els actors estem en canvi permanent i ens arriba la mort professional quan la nostra vida real deixa de ser imprevisible".

Ho sento així. El dia que l'experiència vital no sigui viva, aquell dia no podré aportar res a un personatge, perquè de vegades

d'una manera conscient i d'altres inconscient et porta coses del passat o del present. Penses: "I per què m'emocio tant amb aquesta frase?". I un dia, quan l'estàs dient, et ve el record i dius: "Ah, és per això!". I llavors ho utilitzes.

El teu personatge de filla gran del capità a *La casa dels cors trencats* és un regal per a una actriu. Ho dic perquè té un gruix extraordinari: ets una dona calculadora, manipuladora, seductora...

Sí, però jo no la veig tan manipuladora. És una dona que sobreviu. I tota la gent de la casa, que són ella, el marit, el capità, la minyona... tenen un toc surrealista i s'inventen coses. Són personatges que es coneixen molt bé entre ells. No n'hi ha cap que no es conegui. Saben que en un moment determinat se'ls ha trencat el cor, i això fa que puguin jugar a tants jocs diferents i que puguin mostrar tantes arestes als qui vénen de fora. I els de fora, és clar, se sorprenen constantment. Però sí, en conjunt, el meu personatge també té una part d'això que dius.

L'any 1986 se'n va fer una versió televisiva amb Rex Harrison, Rosemary Harris i Amy Irving. La vas veure?

L'he vista, però no sencera. Només alguns trossos per saber com resolien algunes qüestions i per veure com les treballaven els anglesos. Era una producció de la BBC. Passa, però, que el llenguatge està tan carregat d'ironia i és tan diferent... La traducció al català de Joan Sellent és meravellosa, però el text sona molt diferent quan canvies de llengua. A més, veus aquelles interpreta-

cions i entens que el llenguatge i la interpretació constitueixen un bloc molt ben penetrat.

A l'obra ets allò que Hitchcock en deia una dona misteri.

És clar, per això no la veig tan manipuladora com tu, perquè crec que dintre d'ella hi ha tot un món. És una dona que està de tornada, això sí, i, per tant, veu venir les coses, però el fet d'estar de tornada no l'ha convertida en una mala persona.

Deia Hitchcock que la dona misteri és una dona de gran bellesa, molt freda, que excita la intel·ligència i la imaginació i que no acostuma a respondre a l'emoció i al desig.

Doncs sí, són dones que mai no les acabes de conèixer i que per jugar-hi són sempre més interessants. Les has d'alimentar molt bé perquè vagin més enllà de la pura imatge i mostrin les seves diverses capes. Aquest és el cas del meu personatge en aquesta obra. Té moltes possibilitats perquè ofereix el punt de vista d'una dona que està de tornada de tot, però que es deixa sorprendre constantment per tot allò que li arriba de l'exterior.

Carme Elias no és rossa com Kim Novak, però hauria estat una esplèndida Madeleine Elster/Judy Barton a *Vertigen*, l'obra mestra de Hitchcock, perquè és una exquisida versió catalana de la dona misteri, una dona molt difícil de trobar: una dona d'una certa maduresa que, com més ens abandonem a imaginar-la, més gran és l'excitació que ens provoca.